

U organizaciji grada Omiša, Mjesnog odbora i Župnog ureda Dolac Donji, bez uključivanja Udruge antifašista grada Omiš i Zajednice udruga ABA SDŽ, 26. ožujka 2017.g., s početkom u 10,30 sati, u Docu Donjem održana je komemoracija samo za 272 nevine civilne žrtve koje su pogubili pripadnici nacističkih i kvislinških vojski u jednom danu, nemogavši čuti od ni jednog govornika cjelinu i pravi naziv neprijateljskih jedinica.

U cilju uništenja NOP-a, jedinica i štabova partizanskog odreda Mosor na području planine Mosor, zapovjednici neprijateljskih oružanih snaga, s oko 1000 vojnika poduzeli su ofenzivu 25.3.1944. naziva „čišćenje Mosora“ iz šest pravaca; angažiranjem dijelova formacija: 7. SS „Eugena Prinza“ divizije, 369. hrvatske legionarske divizije „Vražje“, 118. lovačke divizije, 264. pješadijske divizije i 26. ustaške bojne.

Štabovi i jedinice Mosorskog partizanskog odreda našavši se u okruženju, da bi izbjegli uništenje, prebacili su se na lijevu obalu rijeke Cetine u pravcu Sinja, ostavši na desnoj obali rijeke jednu četvu, drugog bataljuna, da bi se u noći 26.3.1944. prikriveno prebacili na lijevu obalu rijeke i priključili se svojim jedinicama.

Zima, glad i iscrpljenost umanjila je njihovu budnost, pa su u neravnopravnoj borbi sa ustašama na putu Rošci – Trnbusi imali gubitke, a osam boraca je zarobljeno i strijeljano kod sela Rošci. Spomen ploča na kamenu, gdje su strijeljani, od ruku takozvanih novokomponiranih domoljuba je uništena.

Neprijateljski vojnici došavši 26. 3.1944. u Dolac Donji, u pet zaseoka, nakon „zabavljanja“ sa stanovništvom kojeg su zatekli odlučili su, na znak dviju ispaljenih raketa, svoj bijes iskaliti nad civilnim stanovništvom – starijim osobama i nejakom djecom. Rafali iz automata, puškomitraljeza, pušaka, eksplozije ručnih bombi pomiješani vriskom djece, žena i staraca, stvorio se stravični prizor. Ubijeno je 103 djece i 9 trudnih žena. Svaki bijeg bio je dočekan mecima ili bajunetama njemačkih vojnika. Njemački i kvislinški bijes ili odmazda nije bio slučajna, jer im je bilo znano da je Mosor planina i većina naselja rađaona i kolijevka, te boravište partizanskih jedinica i štabova, rukovodilaca partije i narodne vlasti.

Sva ova događanja su zapisana i dokumentirana u povijesnim vrelima. Međutim, od vremena tzv. novog doba u Hrvatskoj, govornici na komemorativnom skupu godinama su unosili dubioze o tom strašnom događaju, suprotno povijesnim činjenicama. Među redovima moglo se **isčitavati**, da taj masovni pogrom više pripada partizanskim borbama, nego neprijateljskom bijesu. Te razne konotacije prekinute su, ali još uvijek ne u potpunosti, **od prije dvije godine kada je u Komemorativnom obilježavanju** učestvovao izaslanik Veleposlanika u Zagrebu, SR Njemačke, gdje je jasno kazao: „Rodbini i potomcima i svima vama okupljenima u ime moje zemlje tražim oprost i žaljenje za počinjene zločine u ovom kraju, od ruku sunarodnjaka“.

Ovogodišnji Komemorativni skup posebno je s dužnim poštovanjem i sa zahvalnošću, vrlo osebujno, obilježio je vojni Ordinarij, msrg. Jure Bogdan, rođen u Docu Donjem. Prisutne su posebno dojmile riječi: „Ne može se mržnjom pobijediti mržnju; ne može se osvetom pobijediti zlo, odgovoriti zlom onome tko ga je nanio, zlo je uspjelo, šutnjom se ne može poništiti istina...“. Dojmljive i osebujne riječi u prigodnom govoru iskazao je župan Zlatko Ževrnja, koji je između ostalog, bez okolišavanja, naglasio da su zločin počinili faši-nacistički vojnici. Ostali govornici u svom nastupu dali su pomirljiva gledišta, dok su izaslanici Predsjednice RH i Predsjednika Hrvatskog Sabora, govoreći o počinjenim zločinima u Docu Donjem, nezaobilazno su se „očešali“ o komunističke zločine od 1945. pa dalje. Njihovi apeli da Hrvatska više ne smije biti podijeljena i da moramo premostiti razlike, na izvjesni način ostali su visiti u zraku, stavljanjem žrtava rata i poraća na istu crtu. S pravom izaslanik Predsjednika Hrvatskog Sabora, Miro Bulj je podcrtao riječi vapaja predsjednika Mjesnog odbora, Dolac Donji, Stipe Bilića, da žrtve vape

prema onima koji upravljaju ovom državom, da ovi krajevi ostanu prazni, kakvi su danas.

Kulturni program izveli su učenici Osnovne škole Gornja Poljica.

Vrlo je interesantno da ni jedan govornik nije spomenuo borce Prvog Mosorskog partizanskog odreda kroz koji je tijekom 2.svj.rata prošlo oko 3.450 boraca, od toga poginulo je 1.119, ili svaki treći borac, kao da njima ne pripadaju molitvene riječi i pijetet.

Kod Spomen križa na groblju Sv.Martina brojne delegacije položile su vijence ili cvijeće, a na kraju delegacija ZUABA SDŽ i UABA grada Omiša koje protokolarno nisu u pozdravu naznačene, kao sve druge, mada im matično pripada obveza očuvanja i promicanja vrijednosti NOB-e Hrvatske, te sjećanje na pale borce NOR-a i žrtve faši-nacizma. Očito, nekima je stalo onemogućavanje zajedništva i odvajanje, od toga, žrtve faši-nacizma iz pletera jednog i jedinog, **koji se zove antifašizam Hrvatske**. Dok je god takav odnos, apel da se Hrvatska ne smije dijeliti, nije ništa drugo nego na „vrbi sviralo“.

Piše: Krešimir Sršen, prof.